

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER KHON KAEN
PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

จรัลย์ ประเสริฐ

Jarun Prasert

จักรกฤษณ์ โปตาพล

Chakgrit Podapol

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus

*Corresponding author, e-mail: kruran61@gmail.com

Received: 27 December 2024, Revivsed: 10 January 2025, Accepted: 15 January 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน 3) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 230 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.992 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One -way ANOVA) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) และเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกันและรายด้านแตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

5. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ดังนี้ 1) ด้านความยุติธรรม ผู้บริหารควรแสดงออกถึงความยุติธรรม ยึดหลักความถูกต้อง และอย่างเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ 2) ด้านความซื่อสัตย์ ผู้บริหารควรปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามกระบวนการ โปร่งใส ตรวจสอบได้ 3) ด้านความเคารพ ผู้บริหารวางตัวให้ถูกต้องและเหมาะสม ยกย่องและให้เกียรติผู้ร่วมงานการไม่ยึดถือในตำแหน่ง 4) ด้านความไว้วางใจ ผู้บริหารควรปฏิบัติตนอย่างเปิดเผย สร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจต่อการปฏิบัติงานด้วยคำพูดและกระทำตามที่พูด และ 5) ด้านความรับผิดชอบ ผู้บริหารปฏิบัติตามภาระหน้าที่ในบทบาทของผู้บริหาร พร้อมรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of ethical leadership of school administrators under Khon Kaen provincial administrative organization. 2) to comparison of ethical leadership of school administrators under Khon Kaen provincial administrative organization classified by age, the level of education and work experience. 3) to suggest the guidelines as for developing administrators under Khon Kaen provincial administrative organization. The sample consisted of 230 educational institution administrators and teachers in under Khon Kaen provincial administrative. The data collection tool was a questionnaire and had a confidence value of 0.992. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. The t-test and One-way

ANOVA were analyzed and compared the mean by pairs by Scheffe's method. and collected data from interviews with 5 experts. using a semi-structured interview form Data were analyzed using content analysis.

The results were as follows:

1) the levels of ethical leadership of school administrators in under Khon Kaen provincial were high levels

2) The results of the analysis of research results Compare the opinions of ethical leadership of school administrators under Khon Kaen provincial administrative organization classified by age overall, each aspect was significantly different.

3) The results of the analysis of research results Compare the opinions of ethical leadership of school administrators under Khon Kaen provincial administrative organization classified by level of education. The overall aspects were not different. and each aspect was significantly different.

4) The results of the analysis of research results Compare the opinions of ethical leadership of school administrators under Khon Kaen provincial administrative organization classified by level of education work experience. The overall and individual aspects were different.

5) The guidelines as for developing administrators under Khon Kaen provincial administrative organization aspects: 1) Justice, educational institution administrators should demonstrate fairness. Adhere to the principle of correctness and equally without discrimination. do not discriminate and has a firm and neutral heart. 2) Honesty, educational institution administrators should be honest. Perform work correctly according to the process, transparently and verifiably. 3) Respectability, educational institution administrators should conduct themselves correctly and appropriately. Praise and honor co-workers by not clinging to their position. 4) Trust, educational institution administrators should conduct themselves openly. Build trust in each other Be a person who keeps your word and does what you say. Have confidence and trust in performing tasks independently and appropriately. And 5) Responsibility, educational institution administrators should fulfill their duties in the role of good administrators. Ready to take responsibility for the results that occur both directly and indirectly.

Keywords: leadership, ethical leadership, school administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 หน้า 1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) จึงมีแนวทางการพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ระบุถึงเป้าหมายของแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 – 2570) คือ “คนไทยมีพฤติกรรมที่สะท้อนการมีคุณธรรมเพิ่มขึ้น มุ่งสู่สังคมคุณธรรมที่คนไทยอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ภายใต้หลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม และประเทศไทยปลอดทุจริตและประพฤติมิชอบ” และให้ความสำคัญซึ่งแนวทางการพัฒนาได้ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสำนึก และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, หน้า 67)

โรงเรียนเป็นองค์การที่สำคัญที่สุดในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ การบริหารสถานศึกษาโดยทั่วไป มักมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เหมือนกัน คือ การดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น เกิดจากปัจจัยที่มีการบริหารที่ดี ผู้ใต้บังคับบัญชามีความพึงพอใจในการทำงาน มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน และในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถจูงใจผู้อื่นให้ทำงานด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้การบริหารองค์การให้ประสบผลสำเร็จเงื่อนไขที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จ คือ แบบของที่จะทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความพึงพอใจในการทำงานมากที่สุด คือ ผู้บริหารที่มีคุณธรรมหรือนักบริหารเรียกว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical leadership) ซึ่งจะเป็นแบบของผู้บริหารหรือผู้นำที่สามารถโน้มน้าวจิตใจคนในองค์การให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำจะทำให้เกิดประสิทธิผลและความพึงพอใจ การทำงานตลอดจนการอุทิศตนเพื่องานของผู้ตาม (Brown & Treviño, 2006) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในองค์การการศึกษา เพราะหน้าที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การมีจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา (Kocabas and Karakose, 2009, p. 126)

โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบงานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศ ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคตตระหนักในความสำคัญของการเตรียมการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสถานศึกษาได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) การดำเนินโครงการยังขยายผลให้ครอบคลุมถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้กิจกรรมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุจริต เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการดำเนินงานตามภารกิจอย่างโปร่งใส อีกทั้งยังมีการนำเครื่องมือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ การศึกษา (Integrity and Transparency Assessment : ITA) มาขยายผลเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในองค์การการศึกษาและสร้างกลไกและกระบวนการป้องกันการทุจริตให้มีความเข้มแข็งและเท่าทันต่อสถานการณ์ทุจริต เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา (องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น, 2566)

ผู้บริหารสถานศึกษาตามที่กำหนดในพรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 ตามตามระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ มาตรา 38 (กรรมการสถานศึกษา) มาตรา 39 (อำนาจหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษา) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มีจิตสำนึกต่อส่วนนโยบาย และแนวทางในการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม สามารถจัดการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณธรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ต้องมีคุณสมบัติที่โดดเด่นเหมาะสม มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ที่ความเชี่ยวชาญสูงในงานที่ทำ (สุบัน มุขระโกษา, 2561) และปัจจุบันในขณะที่สังคมกำลังเผชิญกับวิกฤติเรื่องจริยธรรมของผู้นำ โดยพบว่าผู้นำหรือผู้บริหารไม่มีจริยธรรมจำนวนมาก ซึ่งหากผู้นำไม่มีจริยธรรมแล้ว จะเกิดอิทธิพลทางลบและผลกระทบที่เลวร้ายที่จะตามมาอย่างมากมาอย่างที่เราอาจจะคาดไม่ถึง ซึ่งอิทธิพลที่สำคัญของภาวะผู้นำนี้ส่งผลกระทบต่อผู้ตาม ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการนำหรือแรงจูงใจหรือการพัฒนาศักยภาพผู้อื่นเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นประโยชน์ในอนาคตต่อการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไทยที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ผ่านการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนและสมดุลต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน ครู จำนวน 523 คน รวมทั้งหมด 571 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 230 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, p. 607-610) และใช้สุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) ตามขนาดโรงเรียนและตำแหน่ง และคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนประชากร ได้จำนวน 230 คน

กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีวุฒิทางการบริหารการศึกษาดั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 2 คน
2. มีประสบการณ์สอนในระดับอุดมศึกษาสาขาการบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน
3. มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความยุติธรรม 2) ด้านความซื่อสัตย์ 3) ด้านความเคารพ 4) ด้านความไว้วางใจ 5) ด้านความรับผิดชอบ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามลิเคิร์ต (Likert; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน แนวการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยนำศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงเอกสารต่าง ๆ มาจัดทำเพื่อออกแบบข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีสาระตรงกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญนำเสนอแนวทางพัฒนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยขอรับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรศรีลำนางรอง ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
2. การส่งและเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทาง Google Forms และบางส่วนนำส่งด้วยตนเองไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในกรณีที่ยังไม่ได้รับคืน ผู้วิจัยจะดำเนินการติดตามครั้งที่ 2 และ 3 โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ส่งแบบสอบถามไปให้ใหม่ ติดตามสอบถามทางโทรศัพท์ และติดตามด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ได้แบบสอบถามครบตามจำนวนที่ต้องการ
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์และครบถ้วนของข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละชุด ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป
4. ผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และมีการบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และถอดข้อความจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นแบบจำแนกความหมาย 5 ระดับ (Semantic Differential) และแปลความหมายของข้อมูลตามเกณฑ์ นำเสนอเป็นรายข้อและรายด้านในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามระดับการศึกษา โดยการทดสอบที (t – test แบบ Independent Samples)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ และจำแนกประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe)

5. วิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุมากกว่า 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.30 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 60.43 มีประสบการณ์การทำงานอยู่ที่ 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.93

2. ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ยกเว้นด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเคารพ รองลงมา คือ ด้านความยุติธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า

จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน และสรุปผลการสัมภาษณ์จนได้เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเคารพ ด้านความไว้วางใจ ด้านความรับผิดชอบ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แสดงดังภาพ

ภาพแสดง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผลรายด้าน เพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความเคารพ ด้านความยุติธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านความไว้วางใจ และด้านความซื่อสัตย์ ตามรายละเอียดดังนี้

1. **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น** โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะพฤติกรรมของความเป็นผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมอันเหมาะสมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานที่ดีแสดงออกผ่านการกระทำและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ทุกคนเห็นว่าตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานของความดีมีเหตุผล มีความชอบธรรม มุ่งประโยชน์และความสุขขององค์การตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown and Trevino (2006, pp. 597) กล่าวว่า คุณลักษณะของบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ เห็นอกเห็นใจคนอื่นและที่ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ อย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน มักสร้างบรรยากาศการนำเชิงจริยธรรมโดยยึดหลักการการให้รางวัลและการลงโทษ และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และสอดคล้องกับ นรินทร์ เทพศิริ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตปิยมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตปิยมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยรวมและรายด้านอยู่

ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ รัชนิวรรณ สุวรรณชัยรบ (2566) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากและมากที่สุดตามลำดับ เมื่อพิจารณาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกเป็นรายด้านสามารถอภิปราย ได้ดังนี้

1) **ด้านความเคารพ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เคารพในศักดิ์ศรีของผู้อื่น การเป็นมิตรต่อผู้อื่น ความตระหนัก ซาบซึ้ง รู้ถึงคุณค่าความดีที่มีอยู่จริงของตนเอง บุคคลอื่นหรือสิ่งต่าง ๆ จนกระทั่งเกิดการยอมรับนับถือด้วยใจจริงแล้วแสดงความนับถือด้วยความอ่อนน้อม อ่อนโยนอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ นพรัตน์ อิศระณรงค์พันธ์ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 ด้านความน่าเคารพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ อับดุลฮาเร็ม ยูโซ๊ะ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ด้านเคารพและให้เกียรติผู้อื่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก

2) **ด้านความยุติธรรม** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น แสดงออกถึงการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ลำเอียง เป็นกลาง เที่ยงธรรม มีการปฏิบัติต่อครูอย่างเสมอภาค ปราศจากอคติ มีเหตุผล ยึดความถูกต้อง เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน ประเพณีและบทบาทหน้าที่ ตลอดจนกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับแนวคิดของ National Policy Board for Educational Administration (2004) กล่าวว่า การปฏิบัติอย่างยุติธรรม ผู้บริหารต้องมีศักยภาพในการทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน ตัดสินปัญหาข้อขัดแย้งด้วยความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ เนาวรัตน์ รอดเพ็ญ (2563) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคลากรของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ นรินทร์ เทพศิริ (2565, หน้า 27) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความยุติธรรม โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ รัชนิวรรณ สุวรรณชัยรบ (2566) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความยุติธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3) ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ เอาใจใส่ในหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็วแม่นยำอย่างเต็มที่ ทำงานเสร็จตามกำหนดเวลา เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับ นรินทร์ เทพศิริ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตปทุมมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ด้านความรับผิดชอบ พบว่า โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ นพรัตน์ อิศระณรงค์พันธ์ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 ด้านความยุติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4) ด้านความไว้วางใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ สร้างความไว้วางใจอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร ปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เอาใจใส่ใจ แนะนำ และช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจกรรมขององค์กร เต็มใจที่จะปกป้องครูและบุคลากรอย่างเต็มความสามารถ ตลอดจนให้โอกาสแก่ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และตัดสินใจในทางที่จะก่อให้เกิดผลดี ก่อให้เกิดความไว้วางใจของบุคลากร สอดคล้องกับ นรินทร์ เทพศิริ (2565, หน้า 27) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตปทุมมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ด้านความไว้วางใจ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ นพรัตน์ อิศระณรงค์พันธ์ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 ด้านความไว้วางใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5) ด้านความซื่อสัตย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ลำดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตรงไปตรงมาด้วยความเป็นจริง เปิดเผยและโปร่งใส เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ยอมรับเมื่อกระทำความผิดทำตามสัญญาหรือข้อตกลง กฎหมาย ระเบียบ ข้อตกลง ปราศจากการใช้ตำแหน่งหน้าที่การงานเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง การไม่เบียดบังเวลาราชการไปทำประโยชน์ส่วนตัว สอดคล้องกับ สมหทัย เรืองชัยวุฒิจิณ (2559) ได้ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 พบว่า ด้านความซื่อสัตย์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับ สุทัต

จันทะสินธุ์ (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแบบบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับความสำคัญและจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุดมีอยู่ 23 องค์ประกอบซึ่งองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 10 ลำดับแรกประกอบไปด้วย ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบในหน้าที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากการวิจัยครั้งนี้ค้นพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยเรียงลำดับความสำคัญตามค่าเฉลี่ยของคะแนน ดังนี้

1) ด้านความเคารพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางตัวให้ถูกต้องและเหมาะสม ให้การเคารพซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ยกย่องและให้เกียรติผู้ร่วมงานการไม่ยึดถือในตำแหน่ง

2) ด้านความยุติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงออกถึงความยุติธรรม ยึดหลักความถูกต้อง ให้โอกาสในการแสดงความสามารถอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ และมีใจหนักแน่นเป็นกลางด้านความ

3) ด้านความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตามภาระหน้าที่ในบทบาทของผู้บริหารที่ดี พร้อมรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

4) ด้านความไว้วางใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนอย่างเปิดเผย สร้างความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน เป็นผู้รักษาคำพูดและกระทำตามที่พูด มีความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อการปฏิบัติงานได้อย่างอิสระเหมาะสม

5) ความซื่อสัตย์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความซื่อสัตย์ ปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามกระบวนการ ขั้นตอนของระเบียบทางราชการ โปร่งใส ตรวจสอบได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

2) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- นพรัตน์ อิศระณรงค์พันธ์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- นรินทร์ เทพศิริ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตปิยมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 22 – 36.
- เนาวรัตน์ รอดเพียน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์, ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- รัชนีวรรณ สุวรรณชัยรบ. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีการวิจัยแนวทางการพัฒนา. กรุงเทพฯ :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมภาษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- สมหทัย เรืองชัยภูมิคุณ. (2559). ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สุทัต จันทะสินธุ์. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแบบบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุบัน มุขธระโกษา. (2561). ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 4(2) กรกฎาคม-ธันวาคม, 453-461.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.

- องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. (2566). กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2564 – 2566. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2566 จาก <https://kkpao.go.th/kkpao/index.php?r=staticContent/show&id=4>.
- อับดุลฮาเร็ม ยูโซ๊ะ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. การค้นคว้าอิสระ, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Brown and Trevino. (2006). *Ethical leadership: A review and future direction*. The Leadership Quarterly.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607 – 610.
- Kocabas, I. & Karakose, T. (2009). *Ethics in school administration*. African Journal of Business Management, 3(4), 126 –130.
- National Policy Board for Educational Administration. (2004). *Professional Standards for Educational Leaders*. National Policy Board for Educational Administration.